

ความขัดแย้งที่ถูกมองข้าม ในมุมมองเศรษฐศาสตร์การเมือง

ธนาชาติ ธรรมโชติ

เครือข่ายเสริมสร้างสังคมสันติสุข

ประวัติศาสตร์ สังคมที่ผ่านมา นั้นเรามักเห็น การเกิดขึ้น การดำรงอยู่ และการล่มสลาย ของสังคม ของรัฐชาติ สลับกันไป ส่วนใหญ่ล้วนมีที่มาจากความขัดแย้งทั้งจากภายในและภายนอก นำไปสู่ การปะทะกันของกลุ่มคนที่มีพื้นฐานความคิดทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และอารยธรรม รวมถึงศาสนาและชาติพันธุ์ที่ต่างกัน หรือแม้แต่ในกลุ่มวัฒนธรรมเดียวกันแต่มีความแตกต่างทางด้านศาสนา ความเชื่อ และ ระบบการปกครอง กลุ่มเหล่านี้ได้ขัดแย้ง ปะทะกัน เพื่อ แย่งชิงอำนาจปกครอง แย่งชิงและ ควบคุมเส้นทาง เศรษฐกิจ การค้า แย่งชิงทรัพยากรในการ ยังชีพและการ ดำรงอยู่ของอารยธรรม ทั้ง สังคม จึง ต้องเผชิญหน้ากับการแข่งขันกันเพื่อผลประโยชน์ของ แต่ละสังคมแต่ละอารยธรรม¹ ไม่ว่าประวัติศาสตร์สังคมจะเป็นอย่างไร อย่างน้อยต้องผ่านรูปลักษณะความเป็นสังคม 4 ลักษณะ² กล่าวคือ สังคมบรรพกาล สังคมทาส สังคมศักดินา และสังคมทุนนิยม

สังคมบรรพกาล นอกเหนือจากความเป็นครอบครัวแล้วการรวมกลุ่มทางสังคมแรกของมนุษย์คือสังคมบรรพกาล เริ่มต้นมีจำนวนไม่มากนักเป็นการรวมตัวขึ้นมาทางความสัมพันธ์ตามเลือดเนื้อเชื้อไข แต่เมื่อกลุ่มเริ่มขยายใหญ่ขึ้นคนส่วนหนึ่งจะแยกตัวไปตั้งเป็นกลุ่มใหม่พัฒนาไปสู่พื้นที่ใหม่ กระจายออกไปและกลุ่มคนหลายๆกลุ่มที่มีสายบรรพบุรุษเดียวกันก็ค่อยๆรวมตัวกันเป็นกลุ่มชาติวงศ์ที่ใหญ่ขึ้น พลังการผลิตอาศัยแรงงานและธรรมชาติเป็นสำคัญความสัมพันธ์การผลิตมีการใช้แรงงานรวมหมู่ แรงงานคือปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุด ผลผลิตแบ่งปันกันโดยเฉลี่ย กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินล้วนแต่เป็นของส่วนรวม เครื่องมือในการผลิตยังมีคุณภาพต่ำ พลังการผลิตจึง ต่ำ แต่การที่ยุคนั้นคนมีจำนวนน้อย สังคมจึงเป็นสังคมขนาดเล็ก ทรัพยากรธรรมชาติมีมาก ไม่มีชนชั้น และมนุษย์ยังไม่มีอำนาจในเรื่องกรรมสิทธิ์ จึงไม่มีการแย่งชิงกัน ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากเศรษฐกิจจึงยังไม่ปรากฏ

เมื่อสังคมได้พัฒนาไปเป็นลำดับ มีการพัฒนาเครื่องมือในการผลิตมีคุณภาพขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์การผลิตเปลี่ยนแปลงไป จากแรงงานรวมหมู่ถูกแทนที่ด้วยแรงงานปัจเจก ผลผลิตจากการใช้แรงงาน แต่ละคนมากบ้างน้อยบ้างแตกต่างกันมากขึ้น เริ่มเกิดความขัดแย้งในระบบการแบ่งปัน ความสัมพันธ์การผลิตแบบเดิมจึงถูกแทนที่ด้วยความสัมพันธ์การผลิตแบบใหม่ เริ่มเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์ ผลผลิตและปัจจัยการผลิตกลายเป็นสมบัติส่วนตัว แทนที่ส่วนรวม ครอบครัวเริ่มแสวงหาปัจจัยดำรงชีพอย่างเป็นอิสระมากขึ้น และท้ายสุดครอบครัวค่อยๆกลายเป็นหน่วยเศรษฐกิจของสังคม และระบบกรรมสิทธิ์ส่วนตัวเข้ามาแทนที่ระบบกรรมสิทธิ์ส่วนรวม ความสัมพันธ์การ

¹ Oppenheimer. อังในชอชอนันต์ สมุทวณิช. ๒๕๕๑. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

² บุญศักดิ์ แสงระวี และแวว ศศิธร. ๒๕๕๑. วิชาการของลัทธิมาร์กซ. ๒๕๕๑. สุขภาพใจ.

ผลิตแบบรวมหมู่ของสังคมนิยมกลายเป็นอุปสรรคแห่งการพัฒนาของพลังการผลิตตามมา³ ไม่สอดคล้องกับพัฒนาการของสังคม

สังคมนิยม จากการผลิตที่พลังการผลิต ในสังคมนิยมได้ พัฒนาไปอีกระดับหนึ่ง ผลิตผลจากการใช้แรงงานเริ่มมีส่วนเกินที่เป็นประโยชน์มีมากขึ้นตามลำดับ แรงงานจึงเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญยิ่งขึ้นกว่าเดิม เซลยศึกสงครามแต่เดิมที่เคยฆ่าทิ้งก็ถูกกวาดต้อนมาเป็นทาส เพื่อใช้แรงงาน ประกอบกับความสำคัญของระบบกรรมสิทธิ์ส่วนตัวปัจเจกจึงแสวงหาทรัพย์สินสมบัติส่วนตัวตนมากยิ่งขึ้นบางคนเกิดหนี้สินไม่สามารถชำระได้ก็ตกไปเป็นทาส ไม่นานสังคมนิยมแยกคนเป็นสองกลุ่มระหว่างคนมั่งคั่งกับคนยากจน ความยากจนได้กวัดแกว่ง ไปมาคนยากจนตกลงไปเป็นทาสด้วยเช่นกัน คนมั่งคั่งขยับไปเป็นนายทาสยิ่งเพิ่มความมั่งคั่ง เพราะแรงงานทาสได้เพิ่มขนาดของพลังการผลิตมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ในสังคมนิยม⁴ เมื่อพลังการผลิตพัฒนาขึ้น นำไปสู่การกลไกกรรม และเกษตรกรรมขนาดใหญ่ มีการแบ่งงานกันทำ ในสาขาการผลิต ชัดเจนขึ้นได้ผลิตผลเหลือใช้ ทำให้บุคคลกลุ่มหนึ่งที่เข้มแข็งกว่าแย่งยึดเอาแรงงานของผู้อื่นที่อ่อนแอมาเป็นของตน โดยให้แรงงานเหล่านั้นทำการผลิตและส่งผลผลิตให้แก่ตน ตอนเริ่มแรกมีการบังคับเอาเซลยศึกมาเป็นทาส ต่อมามีการนำเอาคนในสังคมนิยมเดียวกันมาเป็นทาส จึงทำให้เกิดระบบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลและชนชั้น ตลอดจนการขูดรีด ที่เข้มแข็ง

สังคมนิยมโดยรวมผู้ที่เข้มแข็งกว่ายอมได้เปรียบผู้ที่อ่อนแอ ผู้ที่เข้มแข็งและฉลาดจะได้เป็นผู้นำ เป็นเจ้าของทรัพย์สินได้ครอบครองทรัพย์สิน และเป็นผู้ใช้อำนาจ และท้ายสุดก็ใช้อำนาจตามความต้องการของตน นายทาสถือว่า “ทาสคือเครื่องมือหนึ่งที่ใช้ในการผลิตที่พูดได้” ทาสจึงเป็นสมบัติส่วนตัวของนายทาส” ทาสจึงเป็นเครื่องบ่งบอกความมั่งคั่งในสังคมนิยม ระบบทาสตั้งอยู่บนพื้นฐานที่นายทาสใช้กำลังบังคับให้ทาสใช้แรงงานให้ตน กระทั่ง การกดขี่ การทารุณของนายทาสต่อทาสก่อให้เกิดการต่อสู้ของทาสอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความขัดแย้งและต่อสู้กัน

ในสังคมนิยมเราจึงเริ่มเห็นโครงสร้างสังคมนิยมที่แตกต่างจากสังคมนิยมบรรพกาล นั่นคือ เริ่มเห็นความสำคัญของระบบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล นำไปสู่ความเป็นชนชั้นทางสังคมนิยม ระหว่างนายทาส กับทาส เริ่มเห็นการขูดรีดแรงงาน ทาสเริ่มเห็นความขัดแย้งทางสังคมนิยมระหว่างชนชั้นที่ต่างกันเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน ความขัดแย้งทางชนชั้น ระหว่างทาสกับนายทาสในท้ายที่สุดทำให้สังคมนิยมล่มสลาย แม้แต่ มาร์ค ยังได้สรรเสริญการลุกขึ้นสู้ของสปาร์ตาคัส วีรบุรุษ

³ บุญศักดิ์ แสงระวี. สังคมนิยมของสังคมนิยมชนชาติ วัตถุประสงค์. 2544. สุภาพใจ.

⁴ L. Leontyev. A short course of political economy. 1968. Moscow.

ทาสสมัยโรมันว่า “เป็นตัวแทนของชนชั้นกรรมาชีพในสมัยโบราณอย่างแท้จริง”ที่ทำให้สังคมทาสของจักรวรรดิโรมันพังครืนลง⁵

ช่วงปลายของสังคมทาสพื้นที่การเกษตรขนาดใหญ่ที่เคยใช้แรงงานทาสทำการผลิตไม่อาจดำรงสถานะต่อไปได้ อำนาจที่เข้มแข็งต้องผ่านกระบวนการจัดการอย่างแยบยลและต่อเนื่อง คนกลุ่มที่แข็งแกร่งจึงสร้างระบบการเมืองเป็นกลไกควบคุมสังคมและเศรษฐกิจขึ้นมา นายทาสส่วนใหญ่จึงแบ่งพื้นที่เป็นแปลงเล็กให้กลุ่มคนที่ไม่มื้ที่ทำงานเช่า ทั้งทาสที่ได้รับการปลดปล่อย และชาวนาเสรีที่เคยมีที่ทำงานเป็นของตน แต่ถูกเบียดเบียนด้วยวิธีการต่างๆจนกรรมสิทธิ์ในที่ทำกินตกไปเป็นของคหบดี และขุนนาง กระทั่งชาวนาไร้ที่ดินทำกินต้องเช่าที่ดินเช่นกัน การเช่าที่ทำกินจึงกลายเป็นหน่ออ่อนของความสัมพันธ์การผลิตในระบบฟิวดัล (Feudal System)

สังคมศักดินา (ระบบฟิวดัล : Feudal System) ระบบฟิวดัล ค่อยๆเริ่มพัฒนามาตั้งแต่จักรวรรดิโรมันเสื่อมอำนาจพร้อมกับการล่มสลายของสังคมทาส เมื่อ ค .ศ. 476 ซึ่งสืบต่อมาจากการพัฒนาการผลิตของแรงงานนำไปสู่ความขัดแย้งของความสัมพันธ์ทางการผลิตระบบทาส กล่าวคือ การกดขี่แรงงานทาสทำให้ทาสไม่สนใจในการผลิต การผลิตเริ่มมีขนาดเล็กและล่าช้า จากการลุกขึ้นสู้ของทาส ทาสเริ่มได้รับการปลดปล่อยการเช่าที่ดินทำมาหากินยิ่งขยายตัว ผู้เช่าที่ดินเริ่มมีประสิทธิภาพในการผลิตมากขึ้น และมาปรากฏชัดในอาณาจักรแฟรงค์ ปลายรัชสมัยของราชวงศ์คาโรแลงเจียน (Carolingian) เริ่มจาก ชาลเลอมาญ (ค.ศ. 768-814) จักรพรรดิผู้ยิ่งใหญ่ของอาณาจักรแฟรงค์ เป็นกษัตริย์ของยุโรปตะวันตก ที่ครอบครองที่ดินจำนวนมาก แม้พระองค์จะเป็นจักรพรรดิที่แข็งแกร่งยิ่งใหญ่ แต่ด้วยดินแดนที่กว้างใหญ่จึงไม่อาจปกครองดินแดนด้วยพระองค์เองได้อย่างทั่วถึง จึงมอบหมายให้ขุนนางเป็นผู้ปกครอง

ยุโรปกลับไปสู่สภาพเกษตรกรรมบริสุทธิ ที่ดินเป็นแหล่งที่มาของการหาเลี้ยงชีพและเป็นบ่อเกิดของความมั่งคั่งเพียงอย่างเดียว ประชาชนทุกลำดับชั้นนับแต่จักรพรรดิจนถึงไพร่มีรายได้จากกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ทุกคนมีวิถีชีวิตทั้งโดยตรงและโดยอ้อมกับผลผลิตของที่ดิน อาจใช้แรงงานผลิตเองหรือคอยเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ ทรัพย์สินที่เคลื่อนย้ายได้ไม่มีผลต่อระบบเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ของคนจึงขึ้นกับการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ระบบการปกครองจึงขึ้นกับที่ดินเป็นสำคัญ ขุนนางก็มาจากเจ้าของที่ดินขนาดใหญ่ กองทัพก็เกณฑ์เฉพาะจากผู้ถือครองที่ดิน (fief)⁶ ผู้นำรัฐมีอยู่เพียงในหลักการแต่สูญเสียในทางปฏิบัติเพราะอำนาจกระจายไปสู่ขุนนางลำดับรอง ซึ่งต่อมาบรรดาขุนนางเหล่านี้ได้ตั้งตัวเป็นใหญ่ดินแดนที่ปกครองเสียเอง

⁵ บุญศักดิ์ แสงระวี. วิวัฒนาการของสังคม. 2548. ตลาด ปับลิเคชั่น จำกัด.

⁶ Henri Pirenne. ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและสังคมยุโรปสมัยกลาง. ภัทรทิพย์นาถสุภา คงศักดิ์ สันติพฤษวงค์ วไล ณ ป้อมเพชร พรชัย คุณศรีรักษ์สกุล เกมทอง อินทร์นั แปล .2541. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทั้งนี้หลังจากการสิ้นพระชนม์ของชาร์เลอมาญ ในคริสต์ศักราช 814 หลุยส์เดอไพอส์พระราชานัดดา เป็นจักรพรรดิองค์ต่อ เมื่อหลุยส์สิ้นพระชนม์ราชโอรสทั้งสามพระองค์แย่งชิงต่อสู้กันเองเพื่อปกครอง อาณาจักรแฟรงก์ ถูกแบ่งออกเป็นสามส่วนภายใต้สนธิสัญญาแวร์เดิง (Verdun Treaty) คือแฟรงก์ตะวันตกซึ่งปัจจุบันคือดินแดนประเทศฝรั่งเศส แฟรงก์ตะวันออก คือบริเวณที่เป็นประเทศเยอรมันปัจจุบัน ส่วนที่สามคือลอมบาร์ด ซึ่งก็คืออิตาลีทางตอนเหนือ ความขัดแย้งนำไปสู่ การแบ่งแยกทำให้อาณาจักรแฟรงก์อ่อนแอลง ความเสื่อมลงของการปกครอง อาณาจักรแฟรงก์เกิดความวุ่นวายไปทั่วยุโรป นับแต่กลางศตวรรษที่ 8 เป็นต้นมายุโรปกลายเป็นสถานที่ของความขัดแย้งและสงครามอย่างต่อเนื่องการแบ่งแยกจักรวรรดิแฟรงก์โดยสนธิสัญญาแวร์เดิงมีอิทธิพลต่อความขัดแย้งต่างๆที่เกิดขึ้น ในยุโรปมาจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 20 เพราะเป็นการแบ่งแยกที่มีได้คำนึงถึงความแตกต่างทางภาษาชาติพันธุ์ และหรือวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่

บรรดาขุนนางหลายเขตแดนตั้งตนเป็นอิสระ เมื่ออาณาจักรที่ยิ่งใหญ่อย่าง อาณาจักรแฟรงก์เสื่อมอำนาจ และล่มสลายลงพื้นดินที่เคยถูกปกครองด้วยระเบียบและกฎหมายภายใต้อำนาจของนักรบที่เข้มแข็งได้เปลี่ยนแปลงไป และถูกทดแทนโดยการปกครองของระบบการเมืองรัฐขนาดย่อมที่กระจายตัวไปทั่วยุโรป เกิดการแย่งชิงอำนาจระหว่างผู้ครอง นคร จนประชาชนขาดความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน เมื่อสถานการณ์ที่ปัจเจกไม่อาจพึ่งพิงอำนาจรัฐส่วนกลางได้เพราะอยู่ห่างไกลเกินไปหรือบางครั้งอ่อนแอเกินไป ปัจเจกจึงจำเป็นต้องแสวงหากลไกทางสังคมที่จะคอยปกป้องคุ้มครองให้พ้นภัย ผู้คนมองหาการคุ้มครอง จึงหันไปสวามิภักดิ์ หรือฝากเนื้อฝากตัวกับ ขุนนางที่ปกครองในท้องถิ่นซึ่งมีอำนาจทั้งการจัดตั้งกองทหารและออกกฎหมายของตนได้ เพื่อให้ปกป้องคุ้มครอง

พัฒนาการของสังคมของยุคกลางได้ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปทั่วแม้แต่สังคมชาวนา นั่นคือชาวนา เป็นผู้ผลิตในที่ดิน เริ่มขาดความมั่นคงในชีวิตอันเนื่องมาจากภัยที่อาจเกิดขึ้นรอบด้าน ชาวนา ไม่อาจเคลื่อนย้ายการผลิตได้ เมื่อถูกรุกรานจนไม่อาจสู้รบได้ก็ เข้าไปสวามิภักดิ์ต่อผู้มีอำนาจ ให้ปกป้องและตอบแทนด้วยการส่งส่วย ผลผลิตเป็นการตอบแทน หรือไม่ก็นำที่ดินทำกินของตนมอบให้กับผู้มีอำนาจ เพื่อแลกกับความคุ้มครอง หลังจากนั้นชาวนาที่ตกสภาพ เป็นเบี้ยล่าง เป็นผู้เช่านา นอกจากนั้นใน บางกรณีชาวนาที่ถูกแย่งยึดที่ดินไปโดยปราศจากความชอบธรรมแต่ต้องยินยอมเพราะพ่ายแพ้ต่อกำลังอำนาจ สู้รบกันไปจนไม่อาจสู้ได้ จนกระทั่งสร้างความกลัวให้กับชาวนา จนยินยอมจ่ายค่าคุ้มครองดูแลให้กับขุนนางเพื่อแรกกับความสุขในชีวิต

ทำให้สังคมเกิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองฝ่ายที่มีฐานะทางสังคมที่ต่างกัน แต่ต่างฝ่ายต่างได้ประโยชน์ตอบแทนกัน นั่นคือขุนนางผู้ที่อยู่ในฐานะที่เหนือกว่าอำนาจมากกว่าเป็นผู้ปกครองกลายเป็นผู้อุปถัมภ์ และผู้ที่อยู่ในฐานะต่ำกว่าและปราศจากอำนาจเป็นผู้ถูกปกครองกลายเป็นผู้รับการอุปถัมภ์ ผู้ถูกปกครองมีหน้าที่ส่งส่วยและผลประโยชน์จากการผลิตตอบแทน และการส่งส่วยก็คือส่วนหนึ่งเพื่อมิให้ผู้ปกครองไปบังคับเอาด้วยกำลัง

ที่กล่าวมาคือ จุดเริ่มที่สำคัญในความสัมพันธ์เชิงอำนาจทางสังคมของคนต่างชนชั้น นำไปสู่การสร้างระบบเศรษฐกิจ การเมืองที่รู้จักกัน คือ ระบบศักดินา (Feudal System) ในระยะนี้เกิดปราสาทในลักษณะเป็นป้อมปราการเต็มทั่วยุโรป ที่สร้างขึ้นโดยผู้ครองนคร เพื่อเป็นที่หลบภัยให้ผู้ได้ปกครอง จากภัยที่เกิดขึ้นโดยรัฐอื่นๆ จาก การบุกรุก การปล้นสะดมทรัพย์สินและกำลังคนภายในขอบอำนาจปกครองของตน จึงกล่าวกันว่า “ผู้ปกครองเปรียบเสมือนคนเลี้ยงผึ้งที่คอยป้องกันมิให้หมีมากินผึ้ง เพราะคนเลี้ยงผึ้งจะได้เก็บน้ำผึ้งไว้กินหรือนำไปขายเสียเอง”⁷ นี่คือการบวกรวมวิธีการเปลี่ยนผ่านไปสู่รัฐศักดินา แม้ดูเหมือนว่าทั้งสองฝ่ายได้ประโยชน์ที่เอื้อต่อกัน แต่เป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมเพราะชาวนาเป็นผู้เสียเปรียบเสมอ

เมื่อ Feudal ได้บังเกิดขึ้น เราจะเห็นความสัมพันธ์ของบุคคลได้สองลักษณะ กล่าวคือลักษณะแรกเป็นความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นผู้ปกครองหรือชนชั้นผู้มีอำนาจด้วยกัน (vassalage system) ที่มีขุนนางใหญ่ (Lord) สัมพันธ์ทางอำนาจกับขุนนางรองๆ ลงมา (Vassal) ซึ่งส่วนใหญ่ก็คือ อัศวิน (knight) เพื่อมอบภารกิจดูแลดินแดนในครอบครองที่ไกลออกไป โดยแลกเปลี่ยนกับการบริการทางทหารหรืออื่นๆ จากอัศวิน ส่วนความสัมพันธ์ลักษณะที่สองคือ มองที่รากฐานความสัมพันธ์การผลิต⁸ คือชนชั้นเจ้าที่ดินเป็นผู้ครอบครองปัจจัยการผลิตและครอบครองแรงงาน เป็นส่วนใหญ่ ผู้ครอบครองปัจจัยการผลิตคือผู้ปกครอง ผู้เช่าที่ดินคือผู้ถูกปกครอง แต่อย่างน้อยมีเสรีภาพมากกว่าในระบบทาส แต่ร่องรอยของความขัดแย้งมิได้แตกต่างกัน ผู้ปกครองมีอำนาจเป็นคนกำหนดนโยบาย การผลิต และการค้าด้วยตนเอง เพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยการผลิต ทรัพย์สินเงินทอง อำนาจ และศักดิ์ศรี และความมั่งคั่ง อำนาจนำไปสู่การบริโภค และการเผาผลาญทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย เอาจริงเอาจังเปรียบและสิ้นเปลืองทรัพยากร การขูดรีดของผู้ปกครองยังคงความรุนแรง เป็นเหตุให้ผู้ได้ปกครองลุกขึ้นสู้อย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความขัดแย้งรุนแรงตามมา ความขัดแย้ง ส่งผลให้โครงสร้างเศรษฐกิจ การเมือง ในระบบฟิวดัล (Feudalism) ค่อยๆ เสื่อมลง

ขณะที่สังคมมีประชากรจะเพิ่มขึ้นตามอัตราเลขาคณิต (Geometric Progression)⁹ หรืออัตราทวีคูณ ขณะที่อาหารเพิ่มขึ้นตามอัตราเลขาคณิต (Arithmetic Progression) หรืออัตราบวก เมื่อเป็นเช่นนี้ภายในเวลาไม่นาน ดุลยภาพ ระหว่างประชากรกับอาหารจะ ถ่างขึ้นเรื่อยๆ เมื่อทรัพยากรมีอย่างจำกัด ไม่เพียงพอที่จะสนองความต้องการของทุกคนในสังคมได้ ทุกสังคมจะต้องประสบปัญหาอย่างเดียวกันคือปัญหาการจัดสรรทรัพยากร พัฒนาการทางสังคมของมนุษย์และระบบเศรษฐกิจที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ยิ่งทำให้ช่องว่างระหว่างประชากรกับอาหารและทรัพยากรขาดดุลยภาพ ซึ่งเป็นปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ย่อมส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนทุกสังคมไม่ทางใดทางหนึ่ง สังคมต้องหาทางแก้ไขปัญหาการจัดสรรทรัพยากรเพื่อเกิดดุลยภาพ ความคิดที่ว่า จะผลิตอะไรจำนวนเท่าใด ผลิตอย่างไรให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดและต้นทุนต่ำสุด และผลิตเพื่อ

⁷ Oppenheimer. อ้างในช้อยนันต์ สมุทวนิช. คร. รัฐ. 2541. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

⁸ L. Leontyev. A short course of political economy. 1968. Moscow.

⁹ Thomas Robert Malthus, 1776-1834 อ้างใน ถักรทิพย์ นารถสุภา. ถักรทิพย์เศรษฐกิจการเมือง. กรุงเทพฯ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546 : 45-46

ใครหรือกลุ่มบุคคลใดในสังคม เพื่อมิให้ระบบเศรษฐกิจเกิดเป็นปัญหากระทบต่อสังคมนั้นๆ จึงเกิดขึ้น และผู้ที่เข้ามาแก้ไขปัญหาการจัดสรรทรัพยากรดังกล่าวได้ดีที่สุดคือรัฐและกลไกของรัฐ ระบบเศรษฐกิจเริ่มเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการปกครองรัฐ เริ่มปรากฏชัดในปลายยุคกลางเมื่อเกิดการเสื่อมอำนาจของศาสนาจักร และการพังทลายของระบบฟิวดัล (Feudalism)¹⁰

รัฐชาติ (National State) ในฐานะองค์การทางการเมือง รูปแบบใหม่เข้ามาแทนที่ เมื่อรัฐชาติต้องมีรายได้และทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อการดำรงอยู่และการขยายอำนาจของรัฐ จึงต้องจัดระบบเศรษฐกิจ การเมืองให้เกิดการแสวงหาความมั่งคั่งให้รัฐและประชาชนในรัฐ มีการนำเอาระบบการเก็บภาษีในฐานะเครื่องมือในการแสวงหารายได้เพื่อความมั่งคั่งของรัฐเข้ามาแทนที่ระบบการเก็บภาษีในรูปของสิ่งของ หรือการเกณฑ์แรงงาน ซึ่งเป็นที่มาของรายได้แบบเดิมในระบบฟิวดัล และเป็นการเริ่มต้นของระบบการคลังของรัฐชาติ¹¹

สังคมทุนนิยม ช่วงปลายของสังคมศักดินา ได้มีการพัฒนาทั้งทางเกษตรกรรมและหัตถกรรม การค้าเจริญรุ่งเรืองขึ้น เศรษฐกิจแบบศักดินาก็ค่อยๆ สลายตัว หน่ออ่อนของลัทธิทุนนิยมก็ปรากฏขึ้นภายในสังคมศักดินา โดยการผลิตแบบทุนนิยมเริ่มต้นเกิดขึ้นบนพื้นฐานการแยกตัวของผู้ผลิตสินค้าขนาดเล็กดำเนินไปภายใต้ระบบกรรมสิทธิ์ส่วนตัว จุดมุ่งหมายของการผลิตคือการแลกเปลี่ยน จนเจริญรุ่งเรืองมั่งคั่งร่ำรวยขึ้น นำไปสู่การขยายการผลิตกำลังผลิตกลายเป็นเจ้าของกิจการโดยไม่ต้องใช้แรงงานของตน แต่มีแรงงานมารับจ้างในระบบผลิต วิธีการผลิตจึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของกิจการ นั่นคือนายทุน กับกรรมกรที่รับจ้างใช้แรงงานในการผลิต

ตั้งแต่ศตวรรษที่ 14¹² การค้าของอังกฤษเฟื่องฟูทั้งในชนบทและในเมือง อังกฤษพัฒนาทางการค้าทั้งทวีปเอเชียและอเมริกา รวมทั้งภาคพื้นยุโรป อังกฤษเป็นแหล่งผลิตผ้าขนสัตว์ (wool) ที่สำคัญที่สุดของยุโรป 80-90% เป็นสินค้าออกของอังกฤษ พัฒนาการของการค้าผ้าขนสัตว์ทำให้เกิดความต้องการใช้ที่ดินแบบในระบบทุนนิยม คือใช้เลี้ยงแกะ เพื่อตัดขนมา ทอเป็นผ้าขนสัตว์จำหน่าย ที่ดินกลายเป็นสินค้ามากกว่าเป็นที่ทำกินของชาวบ้าน ความต้องการที่ดินเพิ่มขึ้นทำให้เจ้าที่ดินล้อมรั้วที่ดินทั้งของตนและที่ดินที่ประชาชนใช้ร่วมกันเพื่อเลี้ยงแกะให้มากขึ้น การล้อมรั้วทำให้ประชาชนไม่อาจเข้าใช้พื้นที่ส่วนกลางทำการเกษตรได้อีก บางพื้นที่ประชาชนก็ล้อมรั้วเพื่อทำการเพาะปลูกและอ้างสิทธิ์ไปถึงที่ดินส่วนกลาง รุกไปถึงที่ดินของเพื่อนบ้าน การล้อมรั้วนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างชาวนากับเจ้าที่ดินและกลุ่มขุนนางที่สนับสนุนเจ้าที่ดิน ส่วนกษัตริย์ไม่ได้ให้การสนับสนุนเจ้าที่ดินเช่นพวกขุนนาง

¹⁰ คีททรี ปราโมช. ฝรั่งศักดินา. อมรินทร์พริ้นติ้ง. 2548

> คีททรี ปราโมช อธิบายว่า Feudalism มาจากคำภาษาละตินว่า Feodum หรือ Feudum ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Fee หรือ Fief ซึ่งแปลว่าที่ดินเนื้อที่หนึ่งซึ่งบุคคลถือทำกินจากเจ้าขุนมูลนาย โดยมีความเคารพเชื่อฟังหรือการรับใช้เป็นสิ่งตอบแทนจากการใช้ที่ดินดังกล่าว การเกิด Feudalism มีมาจาก 2 มูลเหตุ คือการที่ผู้ไม่มีอำนาจได้สิทธิเข้าถือครองที่ดินของผู้มีอำนาจทำกิน และการที่ผู้มีอำนาจคุ้มครองผู้ไม่มีอำนาจให้พ้นภัยอันตราย และความไม่แน่นอนต่างๆ ในชีวิต

¹¹ รัฐชาติหมายถึง รัฐที่ประชาชนมีความรู้สึกร่วมผูกพันกัน มีความสามัคคี ภาควิชาการมีความเป็นชาติ ความรักชาติที่รุนแรงจนเป็นลัทธิชาตินิยม ทำให้เชื่อว่าชาติตนเหนือกว่าชาติอื่น ผลักดันชาติของตนได้เปรียบรัฐชาติอื่นทั้งด้านเศรษฐกิจ การทหาร นำไปสู่การแข่งขันกัน จนกลายเป็นสงคราม

¹² ถิตรีทิพย์ นาดสุภา. ประวัติศาสตร์การปฏิวัติอุตสาหกรรมเปรียบเทียบ 2536. ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เพราะเกรงว่าขุนนางและเจ้าที่ดินเริ่มมีอำนาจมากเกินไป กรณีนี้ผลที่ตามมาคือความขัดแย้งระหว่างกษัตริย์กับขุนนางและเจ้าที่ดินเป็นเหตุให้ก่อสงครามต่อกัน

กล่าวคือนับแต่ ค.ศ. 1603 กษัตริย์อังกฤษมีความขัดแย้งกับรัฐสภาอยู่เสมอ เนื่องจากการใช้พระราชอำนาจเกินขอบเขต รวมทั้งมีการทำสงครามกับรัฐชาติอื่นอย่างต่อเนื่องสูญเสียทางเศรษฐกิจ รวมทั้งให้การสนับสนุนชาวนาเพื่อลดทอนอำนาจขุนนาง ความขัดแย้ง รุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกลายเป็นสงครามกลางเมืองใน ค.ศ. 1642-1649 การโค่นล้มระบบศักดินาในอังกฤษ ทั้งนายทุน กรรมกร หัตถกร ฯ ต่างร่วมกันลุกขึ้นสู้ รวมตัวเคลื่อนไหวไปล้อมพระราชวัง การต่อสู้จากลอนดอนลุกลามแผ่กว้างไปในที่ต่างๆ ชาวนาเริ่มยุติการชำระค่าเช่าที่นา บางส่วนจับอาวุธเข้าบุกยึดทำลายคฤหาสน์ของเจ้าของที่ดิน ฝ่ายตรงข้ามกษัตริย์มีโอลิเวอร์ ครอบมเวล (Oliver Cromwell) เป็นเจ้าของที่ดินผู้มั่งคั่งที่มีอิทธิพลในท้องถิ่น และเป็นสมาชิกรัฐสภา ช่วงที่เกิดความขัดแย้ง ครอบมเวล ลาออกจากสภา ได้จัดตั้งและฝึกกองทหารม้าของตนขึ้น ผู้รบจนเป็นฝ่ายชนะกองทัพของกษัตริย์ และลงความเห็นว่าเป็นพระเจ้าชาร์ลที่ 1 เป็นศัตรูสำคัญและให้นำตัวพระองค์ขึ้นศาลเพื่อไต่สวนความผิด ศาลตัดสินว่าพระองค์มีความผิดและให้ลงโทษประหารชีวิต ในวันที่ 30 มกราคม ปี ค.ศ. 1649 จากนั้น ครอบมเวล ได้ประกาศยกเลิกระบอบกษัตริย์และประกาศให้อังกฤษเป็นสาธารณรัฐ (หลังจากครอบมเวลเสียชีวิต ได้มีการสถาปนาระบบกษัตริย์ขึ้นอีกครั้ง)

ผลอีกประการของการล้อมรั้วคือการทำลายชนชั้นชาวนา ชาวนายากจนเสียสิทธิ์ใช้ที่ดินส่วนรวมทำกินกลายเป็นชาวไร่ที่ดินทำกินต้องอพยพเข้าเมืองเพื่อเป็นกรรมกรรับจ้าง ชาวนากลุ่มนี้คือต้นกำเนิดของชนชั้นกรรมาชีพ หมู่บ้านแตกสลาย ชุมชนแตกสลาย การผลิตขนาดเล็กหายไปการผลิตขนาดใหญ่เข้ามาแทนที่การเฟื่องฟูของการค้าในยุคนี้เรียกกันว่า “การปฏิวัติพาณิชย์กรรม” (Commercial revolution) ซึ่งเกิดก่อนการปฏิวัติอุตสาหกรรมประมาณ 100 ปี

พร้อมๆกับการปฏิวัติพาณิชย์กรรม ระบบการค้าใหม่ได้ถือกำเนิดขึ้น นั่นคือ ลัทธิพาณิชย์นิยม (Mercantilism) ได้ก่อตัวขึ้นตามมาในคริสต์ศตวรรษที่ 16 ในยุโรป เช่น โปรตุเกส สเปน อังกฤษ และฝรั่งเศส เป็นการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจในช่วงที่การค้ากำลังเฟื่องฟู ระบบนี้ถือหลักว่าแต่ละรัฐชาติมุ่งสร้างความมั่งคั่งให้รัฐชาติของตนด้วยการแสวงหาประโยชน์ทั้งจากการค้าและวิธีการอื่นๆเพื่อการสะสมความมั่งคั่ง โดยเฉพาะทองคำและเงินเพราะโลหะมีค่าสำคัญ การค้าจะเน้นการส่งออกและกีดกันการนำเข้าสินค้าจากรัฐชาติอื่น รัฐบาลของแต่ละรัฐชาติต่างเข้าแทรกแซง ควบคุมการค้า และการผลิตเกือบทุกขั้นตอน นอกจากนั้นยังสนับสนุนการแสวงหาอาณานิคมเพื่อเป็นแหล่งดูดซับวัตถุดิบในการผลิต และทรัพยากรอื่นๆ รวมทั้งเป็นตลาดระบายสินค้าของตน ซึ่งไม่นานมหาอำนาจยุโรปก็มีอาณานิคมไปทั่วโลก และสิ่งที่ตามมาคือนับแต่ศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมาความขัดแย้งได้เริ่มก่อตัวขึ้นทั้งภายในรัฐชาติ และระหว่างรัฐชาติ

การปฏิวัติอุตสาหกรรม ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 เกิดแนวคิดแบบการค้าเสรี โดย อัดัม สมิท (Adam Smith)¹³ ได้นำเสนอ “ความมั่งคั่งของชาติ” (The Wealth of Nation) มีสาระสำคัญคือต้องให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินธุรกิจเสรี เพราะการแข่งขันกันโดยเสรีจะทำให้เศรษฐกิจมั่งคั่ง รัฐต้องไม่เข้าแทรกแซงทั้งนี้เพื่อให้ “มือที่มองไม่เห็น” (Invisible Hand) เป็นผู้กำหนดกลไกเศรษฐกิจ รัฐบาลมีหน้าที่เพียงการรักษาความสงบภายในรัฐชาติ และเพื่ออำนวยความสะดวกทางธุรกิจเป็นไปได้โดยสะดวกเท่านั้น และเป็นจุดเริ่มของ เศรษฐกิจแบบทุนนิยม (Capitalism) ที่เป็นรูปแบบชัดเจนขึ้น เพื่อหลุดพ้นจากการค้าแบบพาณิชย์นิยมรูปแบบเดิมที่มีแต่ความขัดแย้งระหว่างรัฐชาติ

การปฏิวัติอุตสาหกรรมในอังกฤษเริ่มขึ้น ในศตวรรษที่ 1780¹⁴ มีผลสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากภาคเกษตรกรรมมาสู่ภาคอุตสาหกรรม และจากชนบทสู่เมืองการเกิดขึ้นชั้นกรรมปฏิวัติอุตสาหกรรม และชนชั้นกรรมาชีพ การเพิ่มขึ้นของการใช้ถ่านหินและเหล็ก รัฐสนับสนุนให้เอกชนประกอบกิจการโดยใช้กลไกตลาด การสร้างทางรถไฟเชื่อมโยงส่วนต่างๆ ของประเทศ มีระดับการสะสมทุนอยู่ในระดับสูงเพราะการขยายตัวของการค้าระหว่างประเทศ

หลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในอังกฤษได้ขยายไปสู่ประเทศอื่นๆ ในยุโรปตะวันตก สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น โดยที่เงื่อนไขและผลกระทบจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในแต่ละประเทศแตกต่างกันไป แต่สิ่งที่เกิดขึ้นเหมือนกันคือนำไปสู่การล่าอาณานิคมสนับสนุนการค้าระหว่างประเทศเป็นความขัดแย้งระหว่างรัฐชาติ และความขัดแย้งภายในรัฐชาติ มีการปะทะกันระหว่างฝ่ายนายทุนเจ้าของปัจจัยการผลิตผู้ประกอบการอุตสาหกรรม กับกรรมกรผู้ใช้แรงงาน เพราะการกำเนิดชนชั้นกรรมาชีพในระยะแรกฐานะความเป็นอยู่ยากลำบาก มีการใช้แรงงานเด็กและสตรี สถานที่ไม่ถูกสุขลักษณะ คุณภาพชีวิตเสื่อมโทรม ค่าจ้างต่ำ ชั่วโมงการทำงานสูง โดยภาพรวมคือกรรมกรถูกกดขี่และเอาเปรียบจากนายทุน จนนำไปสู่การต่อสู้เรียกร้องเริ่มมีการก่อตั้งสหภาพแรงงานมากขึ้น เพื่อเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพ

ความขัดแย้งภายในของวิถีการผลิตของทุนนิยม แสดงออกที่ความสัมพันธ์ทางชนชั้นรวมตัวเป็นความขัดแย้งระหว่างชนชั้นกรรมาชีพกับชนชั้นนายทุน การต่อสู้คัดค้านนายทุนของกรรมกรรับจ้างดำเนินการไปอย่างกระจัดกระจายเป็นไปเองโดยธรรมชาติมีเป้าหมายการต่อสู้เพียงต้องการให้บรรลุดการเพิ่มค่าแรง ปรับปรุงเงื่อนไขการทำงาน เป็นการเรียกร้องตั้งอยู่บนพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ไม่ได้มีเป้าหมายทางการเมือง แบบวิธีการต่อสู้เพียงแต่ทำลายเครื่องจักร ทำลายโรงงาน เป็นต้น การพัฒนาเศรษฐกิจของลัทธิทุนนิยมทำให้ประชากรกรรมกรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว พร้อมกับกับการก่อตั้งระบบโรงงานและการก่อตัวของเมือง ความตื่นตัวและลักษณะการเรียกร้องและสู้รบของชนชั้นกรรมกรได้ยกระดับขึ้น โดยเฉพาะความสัมพันธ์ทางชนชั้นนับวันชัดเจนไม่ซับซ้อน ทำให้สังคม

¹³ ไชยรัตน์ เจริญสิน โอฟาร.ดร.เศรษฐศาสตร์การเมืองคืออะไร. รัฐศาสตร์แนววิพากษ์.ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 3 .2551.,มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

¹⁴ ถิตรีทิพย์ นาดสุภา.ประวัติศาสตร์การปฏิวัติอุตสาหกรรมเปรียบเทียบ.2536.ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ค่อยๆ แยกตัวออกเป็นชนชั้นกรรมาชีพและชนชั้นนายทุน สองชนชั้นใหญ่ที่เกิดเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน ความขัดแย้งของสองชนชั้นกลายเป็นความขัดแย้งหลักของสังคม

ดังนั้นแล้วทำให้การต่อสู้ระหว่างชนชั้นได้พัฒนาขึ้นไปสู่ขั้นตอนใหม่อีกชั้นหนึ่ง ในทศวรรษที่ 30-40 ของศตวรรษที่ 19 ชนชั้นกรรมาชีพใหม่ในฐานะที่เป็นกำลังการเมืองอิสระ ได้ก้าวขึ้นสู่เวทีประวัติศาสตร์ การคัดค้านชนชั้นนายทุนและการเคลื่อนไหวใหญ่อย่างเป็นระบบที่ยิ่งใหญ่อย่างน้อย 3 ครั้ง คือกรรมกรเมืองลียงในฝรั่งเศส การเคลื่อนไหวรัฐธรรมนุญของอังกฤษ การลุกขึ้นสู้ของกรรมกรชิลีในเยอรมนี¹⁵

โดยเฉพาะ ค.ศ. 1834 กรรมกรในเมืองลียง สามหมื่นกว่าคนร่วมกันต่อสู้เรียกร้องให้เพิ่มค่าแรง ที่ต้องใช้แรงงานในโรงงานวันละ 18 ชั่วโมง ขณะที่มิชชีวิตอยู่อย่างยากจนข้นแค้น แต่ถูกนายทุนประทุษร้าย กรรมกรจึงลุกขึ้นสู้ โดยใช้คำขวัญที่สำคัญคือ "เมื่อไม่สามารถจะมีชีวิตอยู่ได้ด้วยการใช้แรงงาน ก็ยินดีจะตายในการสู้รบ" กรรมกรลุกขึ้นสู้ด้วยกำลังอาวุธแต่ต้องพ่ายแพ้ต่อกำลังกองทัพของรัฐ หลังจากนั้นกรรมกรลุกขึ้นสู้ในหลายๆประเทศ

คาร์ล ไฮน์ริช มากซ์ (Karl Heinrich Marx) นักเศรษฐศาสตร์การเมืองผู้ซึ่งเป็นเจ้าของแนวคิดที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาทฤษฎีทางสังคมและการเมืองเป็นเร็วแรงสำคัญในการจัดตั้งสมาคมกรรมกรสากล (Internationnal Workingmen's Association) เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "องค์กรสากลที่ 1") แนวคิดสำคัญที่ว่า "ประวัติศาสตร์ของสังคมทั้งหมดที่ผ่านมาล้วนแต่เป็นประวัติศาสตร์ของความขัดแย้งแห่งการต่อสู้ทางชนชั้น" ใน ค.ศ. 1848 มาร์กซ์และเอนเกิลส์¹⁶ ได้ประกาศเอกสารประวัติศาสตร์ที่เป็นหลักของลัทธิมาร์กซ์โดยได้อธิบายโลกทัศน์ของชนชั้นกรรมาชีพอย่างละเอียด การถือกำเนิดของลัทธิมาร์กซ์เป็นการสร้างอาวุธทางปัญญาให้กับกรรมกร ที่จะได้ร่วมกันสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของชนชั้นกรรมาชีพไปทั่วโลก ร่วมกันทำลายระบบการขูดรีดและปลดปล่อยแรงงาน มาร์กซ์และเอนเกิลส์เข้าร่วมการเคลื่อนไหวของกรรมกรด้วยเสมอ

การจุดประกายทางปัญญาเรื่องของชนชั้นกลายเป็นอุดมการณ์หลักนำไปสู่การต่อสู้ของชนชั้นกรรมาชีพ ช่วงศตวรรษที่ 19¹⁷ การเคลื่อนไหวเพื่อต่อสู้ให้ลดชั่วโมงการทำงานลงได้เริ่มขยายวงกว้างลุกลามไปในหลายประเทศทั้งยุโรป อเมริกา ละตินอเมริกา ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น และรัสเซีย เป็นต้น มีการนัดหยุดงานของคนงานรถไฟ ในกรุงโตเกียวเมื่อปี 1882 ประเทศรัสเซียมีการนัดหยุดงานของคนงานไร่ไมโซโซฟ ในฝรั่งเศสมีการนัดหยุดงานของคนงานเหมืองแร่ในปี ค.ศ. 1882 และมีการนัดหยุดงานในอเมริกาหลายครั้งในช่วงปี ค.ศ. 1884 ถึง 1886 และที่อื่นๆ ในวันที่ 1 พฤษภาคม ค.ศ. 1886 ได้จัดให้มีการชุมนุมเดินขบวนเพื่อเรียกร้องให้ลดชั่วโมงการทำงานลงให้เหลือวันละ 8 ชั่วโมง ซึ่งมีคนงานเข้าร่วมชุมนุมเดินขบวนนับแสนคน เป็นผลให้พวกนายทุนที่ครองอำนาจรัฐใน

¹⁵ บุญศักดิ์ แสงระวี และแนว ศศิธร. วิวัฒนาการของลัทธิมาร์กซ์ก้าวไปพร้อมกับกาลเวลา. 2551. ตาตา พับลิเคชั่น.

¹⁶ บุญศักดิ์ แสงระวี. สังคมนิยมของสังคมนิยมชาติ วัตถุนิยมประวัติศาสตร์. 2544. สุขภาพใจ.

¹⁷ www.trclabourunion.com/mayday.html

ขณะนั้น ใช้อาวุธปราบปราม ขว้างปาระเบิด และยิงเข้าใส่คนงานที่มาเคลื่อนไหวชุมนุม จนบาดเจ็บล้มตายไปเป็นจำนวนมาก ส่วนที่เหลือก็ถูกจับกุมคุมขังและหลายคนถูกตัดสินลงโทษประหารชีวิตในข้อหากบฏ แม้จะถูกปราบปรามอย่างโหดเหี้ยมรุนแรง แต่ขบวนการกรรมกรมิได้ท้อถอย ตรงกันข้ามกลับรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น และมีจิตใจเด็ดเดี่ยวที่จะต่อสู้เพื่อชนชั้นกรรมกรมาชีพต่อไป

จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1890 ขบวนการแรงงานทั่วโลก ได้พร้อมใจกันชุมนุมเดินขบวนเรียกร้องให้มีการลดชั่วโมงทำงานลงอีกครั้งในวันที่ 1 พฤษภาคม ค.ศ. 1890 มีการนัดหยุดงานของคนงานในแทบทุกกิจการอุตสาหกรรม และจากการต่อสู้อย่างมีจิตสำนึกทางชนชั้น เพื่อปลดปล่อยตนเองจากระบอบของการกดขี่ขูดรีดจากพวกนายทุน กระทั่ง รัฐบาลของประเทศต่างๆ ทั่วโลกยอมรับและตรากฎหมายประกาศใช้ระบบ 3 แแปด คือ ทำงานละ 8 ชั่วโมง พักผ่อนวันละ 8 ชั่วโมงและศึกษาหาความรู้ 8 ชั่วโมง ชนชั้นกรรมกรมาชีพทั่วโลกจึงได้ร่วมกันกำหนดให้วันที่ 1 พฤษภาคม 1890 เป็น "วันกรรมกรสากล" เป็นวันที่ได้มาด้วยเลือดเนื้อและชีวิต หลังจากนั้นชนชั้นกรรมกรมาชีพกลายเป็นชนชั้นที่มีความสำคัญทางการเมืองมากขึ้นเรื่อยๆ ต่อมาในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 สภาพการดำรงชีวิตของกรรมกรมีมาตรฐานความเป็นอยู่ดีขึ้นกว่าเดิม

ความขัดแย้งจากปริมาณผลเศรษฐกิจนอกเหนือจากเกิดความขัดแย้งภายในรัฐชาติแล้วยังขยายปริมาณความขัดแย้งสู่ระดับระหว่างรัฐชาติ ทั้งนี้เพราะหลังจากคริสต์ศตวรรษที่ 15 เป็นต้นมา ทำให้เกิดระบบรวมรัฐชาติ รวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง รัฐชาติในประเทศยุโรปต่างแสวงหาความเป็นมหาอำนาจ ทั้งทางเศรษฐกิจและทหาร เกิดลัทธิชาตินิยม ที่ประชาชนมีความรู้สึกผูกพันกัน มีความสามัคคี ภาคภูมิใจในความเป็นชาติ ความรักชาติที่รุนแรง ทำให้เชื่อว่าชาติตนเหนือกว่าชาติอื่น ผลักดันชาติของตนได้เปรียบชาติอื่นไม่ว่าด้านเศรษฐกิจแข่งขันกันล่าอาณานิคม การกีดกันทางการค้า การแสวงหาแหล่งวัตถุดิบที่มีราคาถูกและการหาตลาดเพื่อขายสินค้าที่ผลิตได้ สิ่งเหล่านี้คือ "การลดต้นทุนเพื่อแสวงหากำไรสูงสุด" นำไปสู่การแข่งขันอำนาจกัน จนกลายเป็นสงคราม เช่น สงครามการรวมอิตาลี การรวมเยอรมนี กระทั่งสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง และสองตามมา

สรุป

ประวัติศาสตร์สังคมบอกแก่เราว่า แม้ว่าประชาชาติต่างๆจะมีประวัติศาสตร์สังคมที่ต่างกัน แต่โดยพื้นฐานทั่วไป นอกจากจะมีมูลเหตุทางประวัติศาสตร์สังคมเป็นการเฉพาะแล้ว สังคมโดยรวมล้วนผ่านรูปลักษณะทางประวัติศาสตร์อย่างน้อย 4 ลักษณะด้วยกัน คือ สังคมบรรพกาล สังคมทาส สังคมศักดินา และสังคมทุนนิยม

โดยแต่ละลักษณะจะมีวิธีการผลิต (Mode of Production) กับความสัมพันธ์ทางสังคมในการผลิต (Social Relation of Production)¹⁸ ที่ต่างกัน กล่าวคือ สังคมบรรพกาล พลังการผลิตอาศัยร่างกายและธรรมชาติเป็น

¹⁸ วิธีการผลิต (mode of production) ประกอบด้วย พลังการผลิตและความสัมพันธ์ทางการผลิต พลังการผลิต หมายถึง แรงงานของมนุษย์ ที่นำปัจจัยการผลิตมาทำการผลิต เครื่องมือการผลิตเป็นเครื่องชี้วัดระดับการพัฒนาของพลังการผลิตของสังคม และสมรรถภาพของมนุษย์ในการดัดแปลง

สำคัญส่วนความสัมพันธ์การผลิตมีการใช้แรงงานรวมหมู่ แรงงานคือปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุด ผลผลิตแบ่งปันกันโดยเฉลี่ยทุกคนเสมอภาคกัน กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินล้วนแต่เป็นของส่วนรวม ปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรมีน้อย ปัญหาความขัดแย้งในสังคมบรรพกาลจึงไม่ปรากฏ

เมื่อสังคมเริ่มเข้าใจระบบกรรมสิทธิ์ จากแรงงานรวมหมู่กลายเป็นแรงงานของปัจเจกเพื่อแสวงหากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ทำให้ความสัมพันธ์การผลิตเปลี่ยนไป มีการจัดบทบาทของคนสังคมใหม่ ผู้ที่แข็งแรงกว่าเป็นผู้นำ ทำให้สังคมก้าวผ่านจากความเสมอภาคไปเป็นสังคมที่มีความต่างกันโดยสิ้นเชิงจากสังคมบรรพกาลก้าวสู่สังคมทาสวิถีการผลิต กับความสัมพันธ์ทางสังคมในการผลิตของสังคมเปลี่ยนไป กล่าวคือเป็นความสัมพันธ์ของคนสองชนชั้น คือชนชั้นที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตและผลผลิตจนมั่งคั่งฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่านายทาส กับชนชั้นที่ใช้แรงงานในการผลิตอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าทาส ในทัศนะของนายทาส ทาสคือสิ่งของที่พูดได้เป็นกรรมสิทธิ์ของนายทาส ชีวิตจึงตกอยู่ใต้การบงการบังคับและกดขี่ของนายทาส ทาสคือหน่วยผลิตทางเศรษฐกิจ ต้องทำงานรับใช้โดยไม่เหน็ดเหนื่อยเพื่อสร้างระบบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล โชตรวนของการกดขี่ข่มเหงนำไปสู่ความโกรธแค้น และความขัดแย้งตามมา ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของความขัดแย้งของคนในสังคม และความขัดแย้งนำไปสู่การล่มสลายของระบบทาส

จากการล่มสลายของระบบทาสกลุ่มคนที่แข็งแรงและมั่งคั่งรวมทั้งนายทาสเดิมได้สร้างระบบการเมืองเป็นกลไกควบคุมสังคมและหน่วยผลิตทางเศรษฐกิจขึ้นมาใหม่ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ที่ดินกลายเป็นสิ่งสำคัญของระบบเศรษฐกิจ สังคมเกิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองลักษณะที่มีฐานะทางสังคมที่ต่างกัน ชุณนางผู้ที่อยู่ในฐานะที่เหนือกว่าอำนาจมากกว่าเป็นผู้ปกครอง และผู้ที่อยู่ในฐานะต่ำกว่าและปราศจากอำนาจเป็นผู้ถูกปกครอง(ไพร่) เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจของคนต่างชนชั้น นำไปสู่ระบบใหม่คือ ระบบศักดินา (Feudal System) ไพร่ต้องทำงานรับใช้ชุณนาง ความมั่งคั่งขึ้นอยู่กับที่ดินและแรงงานไพร่ การแสวงหากรรมสิทธิ์ที่รุนแรง การขูดรีดแรงงานยิ่งรุนแรง ไพร่จึงลุกขึ้นสู้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้โครงสร้างเศรษฐกิจสังคมในระบบฟิวเดิล (Feudalism) ค่อยๆเสื่อมล่มสลายลง เกิดเสรีชนในสังคมมากขึ้น

ธรรมชาติ แต่พลังการผลิตจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อแรงงานได้นำเครื่องมือการผลิตและปัจจัยการผลิตไปใช้ในการผลิตแล้วเท่านั้น ผู้ใช้แรงงานจึงเป็นพลังการผลิตที่สำคัญที่สุด

นอกจากมนุษย์จะมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติในกระบวนการผลิตแล้ว ยังมีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันเองในกระบวนการผลิต ซึ่งมีรูปแบบที่แตกต่างกันแล้วแต่ระบบสังคม ความสัมพันธ์ทางสังคมในระหว่างมนุษย์ที่ก่อตัวขึ้นในกระบวนการผลิตนี้ ก็คือความสัมพันธ์การผลิตของสังคม สัจลักษณะของความสัมพันธ์การผลิต กำหนดโดยรูปแบบกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิต กล่าวคือใครเป็นเจ้าของระหว่างสองชนชั้นที่ต่างกัน รูปแบบระบบกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิต จึงเป็นรากฐานของความสัมพันธ์การผลิต

เสรีชนคือการเริ่มต้นของ การผลิตแบบทุนนิยมเกิดขึ้นบนพื้นฐานการแยกตัวของผู้ผลิตสินค้าขนาดเล็กเพื่อการ แลกเปลี่ยน ภายใต้ระบบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล จนมั่งคั่งขึ้นนำไปสู่การขยายการผลิต วิธีการผลิตเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมอาศัยเทคโนโลยีใหม่ๆ มีแรงงานมารับจ้างในระบบผลิต ความสัมพันธ์การผลิตเปลี่ยนเป็นความสัมพันธ์ ระหว่างเจ้าของกิจการ นั่นคือนายทุน กับกรรมกรที่รับจ้างใช้แรงงานในการผลิต การขูดรีดกดขี่และเอาเปรียบ ส่งผลให้แรงงานลุกขึ้นสู้เพื่อแสวงหาความเป็นธรรม ความขัดแย้งจึงตามมา นั่นรูปลักษณ์ของความขัดแย้งใน สังคมทุนนิยม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามที่กล่าวมาเป็นการต่อสู้ระหว่างชนชั้นในสังคม จุดเริ่มต้นของความขัดแย้งมาจาก ปริมาณผลเศรษฐกิจ เพราะแต่ละกลุ่มมีความต้องการทางเศรษฐกิจตรงข้ามกัน ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจระหว่าง กลุ่มจึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ โดยที่ฝ่ายหนึ่งก็พยายามสนองประโยชน์ของตนแต่อีกฝ่ายหนึ่งจะเสีย ประโยชน์ความขัดแย้งก้าวข้ามไปสู่ปริมาณผลทางสังคมและปริมาณผลทางการเมืองตามมา ความขัดแย้งจึงเป็น สภาพการณ์ปกติของสังคมมนุษย์ ปัญหาความขัดแย้งกับความเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่แยกจกกันไม่ออก และมักจะ นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทางใดทางหนึ่งเสมอ

ดังนั้น ทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งควรเริ่มที่ปริมาณผลเศรษฐกิจก่อนเสมอเพื่อลดทอนความ เหลือมล้าและความลาดชันทางชนชั้นของสังคม มิใช่ไปเริ่มต้นที่ปริมาณผลทางการเมือง หรือปริมาณผลสังคม

*****